

POLITYKA
Biografie

POMOCNIK HISTORYCZNY

Nr 3/2025 Cena 24,99 zł (w tym 8% VAT) Indeks: 403652 ISSN: 2391-7717

PIASTOWIE

1000 LAT KORONACJI BOLESŁAWA CHROBREGO



Panowie przyrodzeni Królestwa Polskiego
Poczet dynastii

PIASTOWIE

Biografie

Zwiedzaj Szlak Piastowski po królewsku!

1000. rocznica koronacji dwóch pierwszych królów Polski.

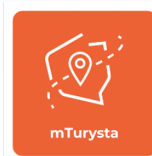


Najstarszy
turystyczny
szlak historyczny
w Polsce

**Pobierz
aplikację**



POBIERZ Z
Google Play



Pobierz w
App Store


**Piastowska
strawa**
na szlaku


**GNIEZNO
2025**
www.gniezno2025.pl

www.szlakpiastowski.pl [ZwiedzajSzlakPiastowski](#)   



Szlak Piastowski



PIERWSZY W KORONIE, PIERWSI W KORONIE

Tysiąc lat temu rozwijające się księstwo Bolesława Chrobrego zyskało rangę królestwa – ambitny władca dzięki koronacji stanął w szeregu pierwszych panów Europy.

Przyjmuje się, że uroczystość ta odbyła się w Wielkanoc, 18 kwietnia 1025 r., bo koronacje przeprowadzano podczas najważniejszych świąt kościelnych. Ale jest to data czysto umowna. Mamy zapisy kronikarzy, jednak bez wskazania konkretnego dnia czy miesiąca. A że w tamtym czasie początek roku liczono od Bożego Narodzenia, toteż 25 grudnia 1024 r. był wówczas rokiem już 1025 i równie dobrze w czasie tych właśnie świąt Bolesław mógł zostać królem.

Miejsce też jest hipotetyczne, choć pewniejsze niż termin: historycy wskazują na katedrę w Gnieźnie, bo w niej przechowywano relikwie św. Wojciecha i tam właśnie 25 grudnia 1025 r. koronowano syna Chrobrego, Mieszka II.

Spory toczą się też o to, czy za pierwszą koronację Bolesława nie należałoby uznać włożenia mu na głowę diademu przez cesarza Ottona III podczas zjazdu gnieźnieńskiego w 1000 r. Część historyków przychyliła się do zdania, że był to rodzaj intronizacji, choć niepełnej. Pierwotnie bowiem czym innym był świecki akt koronacji, a czym innym rytuał namaszczenia, na który musiał wyrazić zgodę papież. Wprowadzał on monarchę w sferę sacrum, najwyższych wartości religijnych. Zatem niektórzy uważają, że w 1000 r. Bolesław Chrobry został koronowany przez cesarza, a 25 lat później pełnego aktu wyniesienia władcy dopełnił Kościół.

O politycznych okolicznościach tych przełomowych wydarzeń, ich znaczeniu na tle sytuacji w ówczesnej Europie opowiedzieliśmy w Pomocniku Historycznym „966. Narodziny Polski” (do kupienia na www.sklep.polityka.pl). Obecne wydanie – w 1000-lecie koronacji Bolesława Chrobrego – poświęcamy ludziom, którzy budowali zgręby polskiej państwowości, scalali ziemie w jeden państwowy organizm, dzielili je między siebie i znów sklejali. Oto poczet władców z pierwszej polskiej dynastii, Piastów, panów przyrodzonych – jak ich wówczas określano. Niewielu z nich udało się sięgnąć po monarszy tytuł, ale w sumie udało im się stworzyć Królestwo Polskie.

U góry:

❖ Kopia korony wykonanej dla Władysława Łokietka, potocznie nazywanej koroną Chrobrego.

Zapraszamy do lektury

Jolanta Zarembina Redaktor wydania

Leszek Będkowski Redaktor Pomocników Historycznych

Jerzy Baczyński Redaktor naczelny POLITYKI



❖ Denar Bolesława Chrobrego z wizerunkiem ptaka i napisem PRINCES POLONIE.

DYNASTIA

„Panowie przyrodzeni”
Dynastia Piastów: początki, budowa państwa,
mocne i słabe strony 6

SYLWETKI

Mieszko I	18
Bolesław Chrobry	24
Mieszko II Lambert	30
Kazimierz I Odnowiciel	34
Bolesław II Szczodry	38
Władysław I Herman	42
Zbigniew	45
Bolesław III Krzywousty	47
Piastowie śląscy	52
Piastowie mazowieccy	60
Piastowie wielkopolscy	68
Przemysław II	73
Piastowie małopolscy	76
Piastowie kujawscy	82
Władysław I Łokietek	87
Kazimierz III Wielki	92
„O ile to możliwe dla kobiety” Niemieckie żony Piastów	98
„Abyś mnie biedną chronić raczył” Piastowskie córki	102

DETALE

Władcy z dynastii Piastów	14
Drzewo rodowe pierwszych Piastów	15
Insygnia władzy	16
Dobrawa, dobra księżna	22
Syryda, żona i matka królów	23
Agafia Światosławówna, „wcielenie zła”	64
Cymbarka Siemowitówna, matka Habsburgów	65
Aleksander Siemowitowicz, rozrywkowy kardynał	66
Zamordowanie Ludgardy	75
Żony i kochanki Kazimierza Wielkiego	96

Na okładce:
Koronacja Chrobrego,
Jan Matejko.



AUTORZY

ANNA BRZEZIŃSKA – pisarka,
popularyzatorka wiedzy historycznej,
autorka m.in. książek „Zmierzczeni światła
rycerzy” i „Córki Wawelu”.

JANUSZ GRABOWSKI – prof. dr hab.,
mediewista, pracownik naukowy
Archiwum Głównego Akt Dawnych
w Warszawie, autor m.in. opracowania
„Dynastia Piastów Mazowieckich.
Studia nad dziejami Mazowsza,
intytucją i genealogią książąt”.

ANDRZEJ MARZEC – dr hab., prof. UJ,
mediewista, autor m.in. monografii
„Pod rządami nieobecnego monarchy.
Królestwo Polskie w latach 1370–1382”.

GRZEGORZ MYŚLIWSKI – dr hab., prof. UW,
mediewista, autor m.in. studium
„Człowiek średniowiecza wobec
czasu i przestrzeni (Mazowsze
od XII do poł. XVI wieku)”.

GRZEGORZ PAC – dr hab., prof. UW,
mediewista, autor m.in. książki
„Kobiety w dynastii Piastów. Rola
społeczna piastowskich żon i córek
do połowy XII wieku – studium
porównawcze”.

MARCIN R. PAUK – dr hab., prof. UW,
mediewista, autor m.in. książki
„Działalność fundacyjna
możnowładztwa czeskiego
i jej uwarunkowania społeczne
(XI–XIII wiek)”.

ANDRZEJ PLESZCZYŃSKI – prof. dr hab.,
mediewista, pracuje w Katedrze
Antropologii Przekazu Historycznego
UMCS w Lublinie, autor m.in. książki
„Przekazy niemieckie o Polsce
i jej mieszkańcach w okresie
panowania Piastów”.

TOMASZ TARGAŃSKI – popularyzator
wiedzy, stały współpracownik
POLITYKI, autor książki „Piastowie.
Walka o tron 1138–1320”.




PIOTR WĘCOWSKI – dr hab., prof. UW,
mediewista, autor m.in. książki
„Początki Polski w pamięci historycznej
późnego średniowiecza”.

POZNAJ HISTORIĘ, KTÓRA UKSZTAŁTOWAŁA NARÓD



Sięgnij po **wyjątkowy album**, którego wydanie towarzyszy obchodom **tysiąclecia koronacji Bolesława Chrobrego** na Króla Polski. Książka **już dostępna w księgarniach stacjonarnych i internetowych!**



 www.wydawnictwosbm.pl
 22 403 48 06
 sbm@wydawnictwo-sbm.pl

DYNASTIA

„РАПОВІЕ ПРЗЫРОДЗЕНІ”

Rozrośnięty ród Piastów – skoligacony z cesarzami,
władcami Rusi, Czech, Węgier i Skandynawii
– rządził ziemiąmi polskimi od X do XIV w.



Nazwa dynastii. Nazwa Piastowie na określenie dynastii pojawiła się późno, kiedy Polską rządziли już Jagiellonowie. W średniowieczu nie znano takiego słowa i sami Piastowie tak się nie tytułowali. Za ich rządów pisano i mówiono o dawnym rodzie lub jednym rodzie. Dopiero pod koniec XVI w. coraz częściej pisano o dynastii piastowskiej, rodzie Piastowym lub o dynastii Piasta. W początkach XVII w. pojawił się także rzeczownik: Piastowie. Jako pierwsi zaczęli go używać, żyjący wciąż, Piastowie śląscy (art. s. 52). Był on stosowany w odniesieniu do linii legnicko-brzeskiej, ale szybko zaczęto tak określać także dawnych przedstawicieli całej dynastii.

Legendarne początki. Pochodzenie dynastii interesowało ludzi już w średniowieczu. Pierwszy o ich rodowodzie opowiedział anonimowy autor „Kroniki polskiej”, zwyczajowo nazywany Gallem, piszący na dworze Bolesława Krzywoustego na początku XII w. Według niego protoplastą rodu był oracz Piast, syn Chościska, mieszkający na przedmieściu Gniezna za czasów księcia Popiela. Doszło tam do cudownego pomnożenia jadalnych owoców podczas uczty wyprawionej przez Piastę z okazji postrzyżyn syna Siemowita. I to właśnie jego „król królów i książę książąt (Bóg – przyp. red.) za powszechną zgodą ustanowił księciem Polski”, Popiela zaś „wraz z potomstwem doszczętnie usunął z królestwa”. Opowieść o Piaście i wybraniu Siemowita księciem została skonstruowana tak, żeby nikt nie miał wątpliwości, że ród ten został wybrany do rządzenia krajem przez Boga. Oprócz ogólnej relacji o zdobyciu władzy przez Piastów Gall Anonim podał także, równie lakoniczne, informacje o kolejnych potomkach Piasta: Lestku, Siemomyśle i Mieszku I.

W kolejnych stuleciach autorzy cofali początki państwa i wspólnoty Polaków w odleglejszą przeszłość, wymieniając licznych książąt z dynastii Popielidów, a w pewnym momencie dodając praojca Polaków – Lecha. Mimo jednak rozbudowania opowieści o „bajecznych dziejach Polski” opowieść o początkach Piastów w średniowieczu nie uległa większym zmianom. Co najwyżej poszczególni kronikarze do lakonicznego przekazu Galla Anonima dodawali więcej szczegółów.

Dopiero w XIX i w XX w. historycy zaczęli krytycznie podchodzić do opowieści o rodowodzie Piastów. Niektórzy zakwestionowali listę dynastyczną podaną przez Galla Anonima. Większość badaczy odrzuciła jednak ten krytycyzm i uznała historyczność przodków Mieszka I, uważając, że owe trzy pokolenia przed nim odpowiadają mniej więcej okreso-

wi 90–100 lat. Piastowie mieli się więc pojawić jako budowniczości państwa w połowie VIII w. Wierząco, że państwo polskie pod wodzą Piastów budowane było bardzo długo. Brak przed Mieszkiem I jakichkolwiek wzmianek źródłowych o Piastach tłumaczono tym, że byli ukryci przed światem zewnętrznym (nie sąsiadując bezpośrednio np. z Niemcami, Czechami lub Rusią), informacje na ich temat nie zostały więc przez nikogo zapisane.

Naukowe hipotezy. Od pewnego czasu na początki Piastów i budowanie przez nich państwa patrzy się inaczej. Wielką w tym zasługą dendrochronologii – metody datowania drewnianych znalezisk archeologicznych, która dosyć dokładnie wskazuje czas budowy m.in. grodów. Na tej podstawie widać, że Piastowie władzę zdobywali dosyć krótko i szybko. Wydaje się, że jeszcze w początkach X w. byli jedną z wielu możliwych rodzin wielkopolskich. Ich kolebką były okolice Gniezna (ale może Kalisz albo Giecz). Stopniowo zaczęli podbijać nowe tereny, a ich ekspansję znacząco spalone w latach 20. i 30. X w. grody na terenie całej Wielkopolski. Najpewniej ok. 940 r. podbili całą dzielnicę,

a później zdobyli Kujawy, Mazowsze i Pomorze Wschodnie. Kiedy ok. 963 r. na scenie pojawił się Mieszko I, jego państwo istniało więc od niedawna.

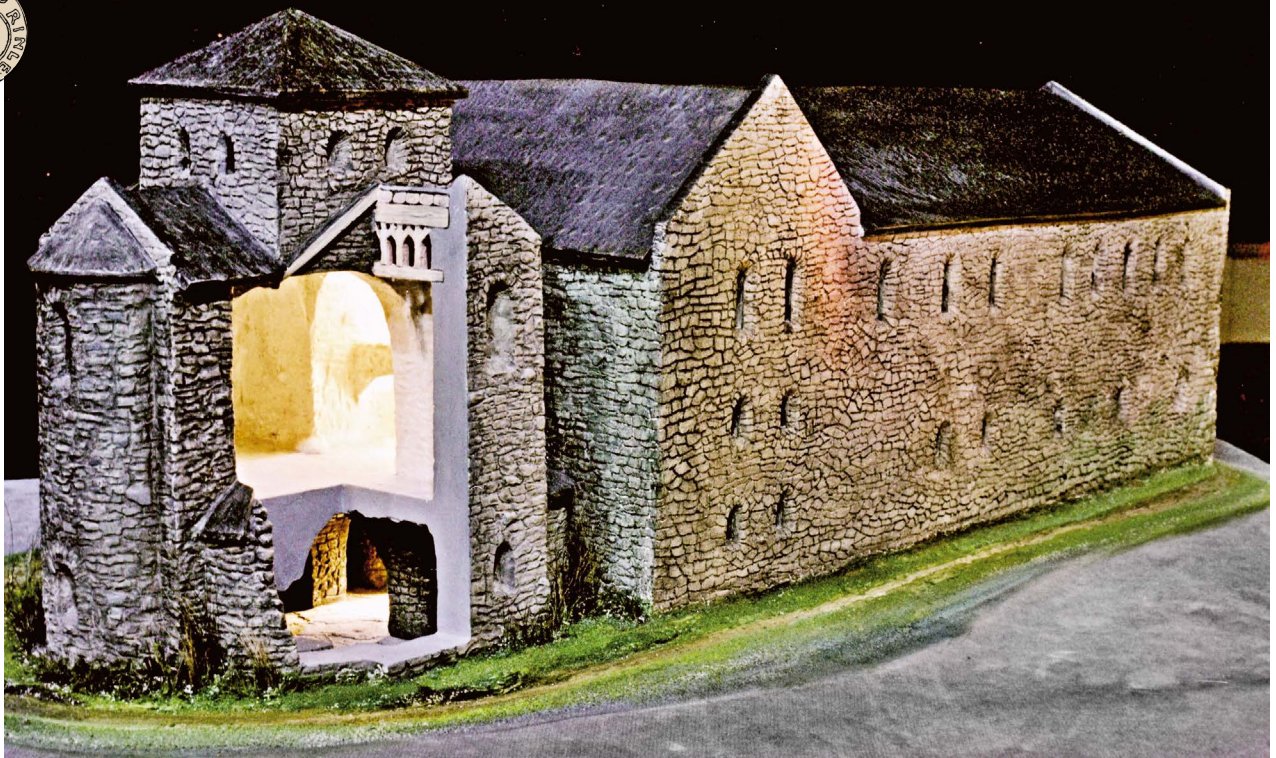
O ile uznaje się, że Piastowie rozpoczęli swoją ekspansję z Wielkopolski, o tyle nie ma zgody co do tego, skąd się tam wzięli. Zwykle uważa się, że byli po prostu jedną z lokalnych rodzin, którym udało się stopniowo podporządkowywać inne rody i tereny. Niektórzy jednak uważają, że Piastowie przybyli z innych ziem: Mazowsza albo z ziem pruskich. Dawniej pojawiały się także hipotezy (dzisiaj odrzucone), że Mieszko I był potomkiem normańskich wojowników, którzy przybyli do Wielkopolski w poszukiwaniu łupów i – podobnie jak na Rusi Kijowskiej lub w Normandii – ostatecznie tutaj zostali. Ostatnio pojawiło się jeszcze inne przypuszczenie. Zdaniem Przemysława Urbańczyka przodkowie Mieszka I przybyli do Wielkopolski z Moraw po upadku tamtejszego ich państwa w 906 r. i byli przedstawicielami dynastii Mojmirowiczów. Hipoteza ta spotkała się jednak z krytycznym przyjęciem przez większość badaczy.

Jak widać, pytanie o pochodzenie Piastów jest nadal otwarte. Może odpowiedzi na nie udzielią badania genetyczne prowadzone ostatnio pod kierunkiem Marka Figlerowicza? Problem jednak w tym, że pochówki pierwszych Piastów (potrzebne do wydzielenia DNA) do dzisiaj nie przetrwały.

Wyłączne prawo do tronu. O ile nie wiemy na pewno, skąd Piastowie się wzięli, o tyle jest jasne, że już we wczesnym



- ❖ Pierwszy piastowski orzeł w koronie; wprowadził go Przemysł II. Na sąsiedniej stronie:
- ❖ Pomnik Mieszka I i Bolesława Chrobrego z Kaplicy Królewskiej, tzw. złotej, w katedrze poznańskiej, XIX w.



❖ Model kaplicy na Ostrowiu Lednickim, która była częścią grodu pierwszych książąt Polski.

❖ Kolegiata w Tumie, wzniesiona w XII w., przebudowana w XV–XVIII w., częściowo odbudowana po drugiej wojnie światowej.



średniowieczu panowało przekonanie o istnieniu jednej dynastii będącej spoiwem państwa. Zgodnie uważano, że Piastowie są panami przyrodzonymi i tylko oni mają prawo do władania krajem. Dochodziło co prawda do przejmowania władzy przez boczną linię dynastii – jak stało się po wygnaniu Mieszka II (1031 r.) lub Bolesława Szczodrego (1079 r.), kiedy na książęcym tronie zasiadli Bezprym, a później Władysław Herman – ale to wciąż Piastowie mieli wyłączne prawo do rządzenia państwem. Zachowali je także w czasie rozbięcia dzielnicowego. Po śmierci jakiegoś Piasta jego księstwo przechodziło na syna, brata, bratanka albo na innego przedstawiciela dynastii. Wyłomem w tej zasadzie były rządy czeskich Przemysłidów (Wacława II i III) w Polsce na przełomie XIII i XIV w. Panowanie ich trwało jednak krótko, poza tym uzyskali władzę tylko nad częścią kraju.

Zasady dziedziczenia. O ile od X do XIV w. Piastowie mieli monopol na władzę w Polsce, o tyle nie wiadomo, czy wszyscy mieli do niej prawo. Zwykle uważa się, że – zgodnie z zasadą patrymonialną (państwo jest własnością panującego) – władca przed śmiercią dzielił państwo między wszystkich swoich synów. Wiele przykładów pokazuje jednak, że nie zawsze tak się działo. Decyzja władcy mogła być inna. Mieszko I pozostawił państwo dla synów urodzonych z Ody – Mieszka, Świętopelka i Lamberta, nie uwzględniając najstarszego – Bolesława Chrobrego. Także Chrobry przekazał państwo Mieszkowi II, wyłączając od dziedziczenia innych synów: starszego Bezpryma i młodszego Ottona. Niezależnie jednak od ewentualnego wyposażenia (wszystkich?) synów, władza zwierzchnia należała tylko do jednego. Niekoniecznie musiał być najstarszy, jak pokazuje przykład Mieszka II.

W każdym pokoleniu rodziło się zwykle po kilku synów. Niestety, nie wiemy, co się z nimi działo po obję-

ciu władzy przez jednego z nich. Najpewniej byli spychani na boczny tor, żenili się z córkami miejscowych rodów i nie odgrywali znaczącej roli. Widać to na przykładzie Władysława Hermana. Gdyby nie przypadek, czyli wygnanie z kraju Bolesława Szczodrego, pewnie nigdy byśmy o Władysławie nie usłyszeli. Przejął on jednak władzę, odsuwając od niej dotychczas rządzącą linię.

Niejasne zasady dziedziczenia, a przede wszystkim ewentualne konflikty dotyczące pierwszeństwa postanowił uporządkować Bolesław Krzywousty. Co prawda państwo miało być podzielone między wszystkich synów (a później mieli oni dzielić swe części pomiędzy spadkobierców), ale zwierzchnim księciem, princepsiem władającym stolicą (Krakowem), miał zostać zawsze najstarszy z rodu. Krzywousty wierzył, że zapewni to współpracę między poszczególnymi liniami dynastii i zapewni jedność państwa. Przeliczył się. Nie wziął pod uwagę zjawisk społecznych i gospodarczych, które spowodowały, że lokalne elity (powiązane z poszczególnymi dzielnicami, a nie z całym państwem, do tego mające już własne majątki i niebędące tak silnie uzależnione od władcy jak wcześniej) stały się czynnikiem dążącym do decentralizacji państwa.

Pierwszym seniorem został w 1138 r. Władysław II. Co prawda jego młodszy przyrodni bracia po kilku latach (1146 r.) wygnali go z kraju, ale zasada senioratu przetrwała. Zwierzchnią pozycję mieli kolejni najstarsi synowie Krzywoustego: najpierw Bolesław Kędzierzawy, a po jego śmierci (1173 r.) Mieszko Stary. Dopiero wygnanie z Małopolski Mieszka przez kolejnego juniora, Kazimierza Sprawiedliwego, doprowadziło do zaniku instytucji senioratu (1177 r.). W tym bowiem czasie Kazimierz był młodszym nie tylko od swego brata, Mieszka Starego, ale i od bratanka – Bolesława Wysokiego, syna Władysława II. Od tej pory poszczególni Piastowie rządili jedynie swoimi dzielnicami, które – zwłaszcza na Śląsku – stały się coraz mniejsze. Tylko niektórym przedstawicielom dynastii udawało się zdobyć inne księstwa – zwykle

❖ Obrys muru pałacu Mieszka I na Ostrowie Tumskim; współczesna kompozycja ze szkła artystycznego.



w wyniku sukcesów militarnych lub porozumień z umierającymi bezpotomnie Piastami.

W XIII w. uważano więc, że nie ma naczelnego przedstawiciela dynastii i wszyscy Piastowie są równi. Zasadę tę wyraźnie artykułowano nawet w XIV w., kiedy to jeden z kronikarzy stwierdził: „Wszyscy książęta polscy zwykle byli sobie równi i żaden z nich nie uznawał jakiegokolwiek władzy innego, lecz każdy swoją władzą się zadawała. A to dlatego, że pochodzili z jednego rodu”. Dopiero korona królewska mogaby wywyższyć jednego Piasta ponad innych. Nawet jednak i to nie gwarantowało, że wszyscy przedstawiciele dynastii podporządkują się jednemu z rodu. Doświadczyli tego zarówno Przemysł II, jak i Władysław Łokietek oraz Kazimierz Wielki. O dwóch ostatnich mówi się, że zjednoczyli Królestwo Polskie, ale jednak ich władzy nie uznawali np. książęta piastowscy Śląska i Mazowsza.

Samoświadomość dynastii. W XIII w. Piastowie uważali się za przedstawicieli tego samego rodu. Wszyscy oni wierzyli, że pochodzą od wspólnego przodka – Piasta. Łączyło ich m.in. przekonanie, że są odpowiedzialni za grzechy poprzedników, np. zamordowanie biskupa krakowskiego Stanisława przez Bolesława Szczodrego. Mimo że żaden z późniejszych Piastów nie pochodził z linii tego króla, to jednak czuli się spadkobiercami „grzechu” monarchy i prosili św. Stanisława o wybaczenie.

W XII i XIII w. zwykle nie dochodziło do małżeństw między przedstawicielami Piastów. Wynikało to nie tylko z przeszkód kościelnych przy małżeństwach osób zbyt blisko spokrewnionych, ale i z poczucia przynależności do tej samej rodziny. Wyjątkiem był np. związek Władysława Łokietka z Jadwigą, córką księcia kaliskiego Bolesława Pobożnego, zawarty ok. 1289–93 r. Łokietek był przedstawicielem linii małopolskiej (art. s. 76), potomkiem Kazimierza Sprawiedliwego, jego wybranka zaś



należała do linii wielkopolskiej (art. s. 68), której proto-plastą był Mieszko Stary.

Poczucie owej wspólnoty rodzinnej, a co za tym idzie zakaz małżeństw w ramach dynastii, nie dotyczyło najwyraźniej Piastów śląskich. W XII i XIII w. przedstawiciele tej linii co prawda nie zawierali małżeństw między sobą (choć zaczęli to robić od XIV w.), ale za to kilkakrotnie wiązali się z Piastami małopolskimi, wielkopolskimi lub mazowieckimi. Jako pierwsze tego typu koligacje spotykamy w latach 30. XIII w. – w pokoleniu synów i córek Henryka Pobożnego, księcia wrocławskiego. Jego trzy córki wyszły za mąż za księcia mazowieckiego, księcia kujawskiego i księcia wielkopolskiego. Podobnie postąpiło dwóch synów. Jeden poślubił córkę księcia mazowieckiego, a drugi córkę księcia wielkopolskiego. Także w pokoleniu wnuków Henryka Pobożnego doszło do trzech takich małżeństw. Śluby między Piastami śląskimi a innymi liniami dynastii były więc możliwe, choć – przynajmniej – rzadkie. Również w XIV i XV w. dochodziło do koligacji małżeńskich między Piastami śląskimi a mazowieckimi (art. s. 60), ale także ich nie było wiele (ok. 10).

Poczucie wspólnoty uwidaczniało się m.in. w imionach, które były uważane za dynastyczne. Za czasów pierwszych Piastów należały do nich głównie Bolesław i Mieszko. Nazywano tak synów niemal w każdym pokoleniu. W czasie rozbicia dzielnicowego nadal były używane i chyba uważane za ogólnodynastyczne imiona rodowe. W XIII w. zaczęły pojawiać się imiona, które najpewniej były nawiązaniem do czasów przed-Mieszkowych: Leszek (Lestek), Siemowit i Siemomysł. W czasie rozbicia dzielnicowego zaczęły pojawiać się także imiona wiązane z poszczególnymi liniami. Np. wśród Piastów dolnośląskich szczególnie popularne były Henryk i Konrad. To drugie stało się jedynym męskim nadawanym w linii oleśnickiej w XIV i XV w.

Polityka dynastyczna. Nie było wtedy trwałych sojuszy, wszystko zależało od sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej. Widać to na przykładzie relacji Piastów z państwem niemieckim. Do czasów Bolesława Krzywoustego były okresy ścisłej współpracy z cesarstwem, ale także wojen i konfliktów. Wbrew obiegowym opiniom więcej było tej pierwszej. Dobre relacje łączyły Mieszka I oraz Bolesława Chrobrego z Ottonem I, II i III. Dopiero za cesarza Henryka II doszło do kilkunastoletnich wojen z Chrobrym. Dobre relacje łączyły z cesarzami także Kazimierza Odnowiciela i Władysława Hermana oraz, poza krótkimi okresami, Bolesława Krzywoustego. Poprawne stosunki, a nawet okresy ścisłej współpracy nawiązywano także z książętami oraz margrabiami niemieckimi.

Aż do XIV w. nie podpisywano międzynarodowych porozumień. Wyrazem kontaktów dyplomatycznych i bliskich sojuszy były głównie małżeństwa. W przypadku np. Bolesława Chrobrego lub Władysława Łokietka widać wyraźnie, że prowadzili oni wręcz politykę



❖ Katedra w Gnieźnie; ilustracja z księgi liturgicznej Klemensa z Piotrkowa, 1509 r.

małżeńską i przez liczne związki (swoje i dzieci, a nawet rodzeństwa oraz bratanków i bratanic) nawiązywali konieczne sojusze międzynarodowe.

Pierwsi Piastowie zawarli ponad 10 związków małżeńskich z rodziną cesarską lub niemiecką elitą (art. s. 98). Mieszko I pojął za żonę, po śmierci Dobrawy, córkę margrabiego Dytryka. Bolesław Chrobry aż dwukrotnie żenił się z córkami kolejnych margrabiów Miśni, a do tego jego syn, Mieszko II, ożenił się z córką palatyna lotaryńskiego, a dwie córki wyszły za margrabiego miśnieńskiego i za księcia szwabskiego. Podobnie było w czasach Bolesława Krzywoustego. Jego drugą żoną została córka hrabiego Bergu, jego syn ożenił się z córką margrabiego austriackiego, trzy córki wyszły za margrabiów Marchii Północnej, Dolnych Łużyc oraz Marchii Brandenburskiej. Od drugiej połowy XII do XIV w. Piastowie i ich córki zawarli ponad 30 związków małżeńskich m.in. z margrabiami miśnieńskimi, brandenburskimi lub książętami lotaryńskimi. Najwięcej w XIII i XIV w. Piastowie śląscy (24), rzadziej (11 razy) wiązali się z zachodnimi sąsiadami Piastowie wielkopolscy, małopolscy, kujawscy i mazowieccy.

Równie często Piastowie wiązali się z ruskim rodem Rurykowiczów. Już jedna z córek Bolesława Chrobrego wyszła za księcia kijowskiego. Podobnie zrobiła jedna z córek Mieszka II (Gertruda), a jego syn (Kazimierz Odnowiciel) pojął za żonę córkę innego księcia kijowskiego. Z Kijowa pochodziła też pierwsza żona Krzywoustego oraz mąż jego siostry. Żony ze wschodu sprowadzili sobie także dwaj synowie Krzywoustego. Tam również znalazły mężów jego trzy córki. Z Kijowa oraz innych księstw ruskich pochodziły żony kilku Piastów w XIII w., m.in. księcia krakowskiego Leszka Białego oraz trzech książąt mazowieckich na czele z Konradem, założycielem tej linii. Kontakty matrymonialne na wschodzie zakończyły się w drugiej połowie XIII w. Z XIV i XV w. z Rusi pochodziły już tylko trzy żony Piastów.



❖ Ruski denar Bolesława Chrobrego; prawdopodobnie miał być manifestacją jego władzy nad wschodnią Słowiańszczyzną.



O wiele rzadsze niż z państwem niemieckim i ruskim były sojusze oraz relacje matrymonialne z Czechami i Węgrami. Co prawda już pierwsza, historyczna, żona Mieszka I – Dobrawa (art. s. 22) – pochodziła z Czech, ale później ten kierunek polityki matrymonialnej był niewielki. Od XI w. do schyłku XIII w. zaledwie cztery razy doszło do związków z Przemyslidami. Liczbę tę podwyższają dopiero koligacje Piastów śląskich (począwszy od XIV w.). Częściej Piastowie i Piastówny wiązali się z węgierskim domem Arpadów, ale także w tym przypadku te kontakty nie były tak intensywne jak z Niemcami i Rusią. Za przedstawicieli Arpadów wyszły córki Mieszka II, Bolesława Krzywoustego oraz, pod koniec XIII w., księcia kujawskiego, natomiast z Arpadównami ożenili się tylko Mieszko Stary, Bolesław Wstydlawy i Bolesław Pobożny. Niemal tyle samo małżeństw Piastowie (głównie wielopolscy) i ich córki zawarli na Pomorzu oraz Rugii. Pokazuje to, że relacje Piastów i Arpadów nie przyjęły nigdy ściślejszych form.

Podobnie było z państwami skandynawskimi. Co prawda relacje z nimi zaczęły się z wysokiego c (córka Mieszka I wyszła za mąż za władcę Szwecji, a po jego śmierci za króla duńskiego, art. s. 23), ale później były one sporadyczne. Jeszcze córka Bolesława Krzywoustego, Ryksa, wyszła za mąż za króla Szwecji, a po pewnym czasie za kolejnego monarchę tego kraju, natomiast pod koniec XIII w. z córką króla szwedzkiego związał się także Przemysław II.

Związki małżeńskie. Małżeństwa były zawierane najczęściej w wieku 12–14 lat (w przypadku Piastówien) oraz 14 lat (w przypadku Piastów). Było to zgodne z ówczesnymi zasadami, które na taki wiek (dziś dla nas szokujący) ustalał osiągnięcie pełnoletności. Ponieważ długość życia nie była duża, często ponawiano związki. Już Bolesław Chrobry żonaty był cztery razy. Było też wielu Piastów, którzy mieli trzy żony.

Różnica wieku między małżonkami bywała znaczna. Prawdopodobnie największa różnica wieku wśród Piastów była w związku księcia żagańskiego Baltazara, starszego od swej drugiej żony niemal o 40 lat. Czasami było na odwrót. Córka księcia płockiego, wychodząc ok. 1326 r. za księcia legnickiego Władysława, była od niego starsza o ponad 10 lat. Dodajmy jednak, że różnica wieku w tę stronę była dla współczesnych dziwna i dlatego jeden z ówczesnych kronikarzy skwitował ten związek krótko: „Książę ożenił się ze starszą księżniczką z powodu jej pieniędzy”.

Zwykle małżeństwa piastowskie nie trwały długo. Na ponad 300 związków zawartych przez Piastów (wliczając w to nowożytnych Piastów śląskich) tylko ok. 30 trwało dłużej niż 25 lat. Rekordzistą został książę mazowiecki Janusz I (zm. 1429), którego małżeństwo z Danutą Anną, córką księcia litewskiego, trwało aż 52 lata. Około 50 lat przetrwał związek Władysława Łokietka z Jadwigą, córką księcia wielkopolskiego oraz Henryka Brodatego z Jadwigą (późniejszą świętą). W tym

REKLAMA



Media Rodzina

1000-LECIE PIERWSZEJ KORONACJI!

Najnowszy tomik edukacyjnego cyklu „Tu powstała Polska” o pierwszych Piastach, który przybliży znaczenie koronacji w roku 1025 i opisuje przebieg ceremonii wyniesienia władcy na tron. Dodatkowo książka prezentuje poczet władców koronowanych w Gnieźnie, a kolorowe ilustracje i ciekawe opisy przybliżają młodemu czytelnikowi kulturę i życie w dawnych wiekach.

